

Eiker Digitale Bibliotek

§ 20. Om Fiskerierne.

Jeg maae her begynde fra Laxe-Fiskeriet, hvor-af Eger især er berømt, og som den fornemmelig har den store Elv at takke for, som flyder derigennem ned til Drammen. Dette Fiskerie har i gamle Dage især gaaet til ved Gaarden Døvig paa Modum og hørt Kongen til, hvorfor det endnu kaldes Kongs-Fiske. Af Kongen har det igien været skienket til Opslo-Bispestoel, som sees af Kong Magni Gave-og Friheds-Brev af 1350, saaledes lydende: Udi Eker-Elven indtil Dypvig, maae ingen anden bruge noget andet Fiskerie, end som udi forrige 3de Kongers, Kong Hagens, Inges og Sverres Tid haver været, thi nu er hun givet til Gud og den hellige Kirke *). Tilforn maae dette Fiskerie have været meget rigt og fordeelagtigt, men siden har det efterhaanden taget af,

*) Dette Brev er af min Sal. Svigerfader Prof. Grave foræret til Justitz-Raad Klevenfeldt og det Kongel. Danske Selskab, som sees af et lidet Skrift paa Verws, som han lod trykke ved K. Frid. 5tes Ankomst til Eger 1749.

og er nu nyelig solgt for 1000 Rdlr. Aarsagen dertil er ikke just Laxens Aftagelse, men de mange Laxefiskerier, som Tid efter anden ere anlagte, deels ved Drams-Elvens Munding med Laxe-Garn og Ring-Fiske (hvorom kan læses i Hr. Essendrops Lier-Beskrivelse S.44), deels i Elven selv ved Va-Fiske, Driv-Garn og andre Maader, som jeg siden vil vise udførlig. Ventelig har ikke heller Laxefiskeriet ved Hellefoss, som nu er det fornemste, den Tid været anlagt og saa vel benyttet, som det nu er *). Dette ligger 2 Mile op ved et Vandfald kaldet Hellefoss, og er paa en gandske let og simpel Maade indrettet. Man skyder nemlig ud fra Landet 2 Lange Master eller Træer, et Par Favne vidt fra hinanden, imellem hvis yderste Ender man hænger en saa kaldet Flake eller flad Kiste, sammensat i Bunden af tynde Splindrer med Aabninger imellem, at Vandet kan rinde ud, og paa Siderne forsynet med Var-Bord, eller Bretter, at intet kan falde ud, som først er kommet i Kistens Bund. Paa den ene Side, som vender ned mod Vandfaldet, er denne Kiste hældende, men paa hin Side opreist, og tillige forsynet med et høiere Bret. Naar nu Laxen

*) Ved Samtale med omkringboende Bønder har jeg siden erfaret, at Vandfaldet Hellefoss med hosliggende Fiskerie, har den Tid ikke engang været til, saasom det er vitteligt, at Elven i forrige Tider havde sit Løb paa den vestre Side af Gaarden Hoen, ligesom nu paa den østre, og strøg tæt forbi den Høi, paa hvilken Hougs Kirke og Præstegaard nu ligger, som altsaa har været Elvens da værende Bred, skjønt den fra den nu værende ligger et Par tusinde Skridt. Den hele Situation viser dette tydelig, og det nedenfor Kirken liggende Enge-Stykke kaldet Øen, som nu er intet mindre end en Øe, stadfæster det samme.

ter sin Art forsøger at springe over Vandfaldet, falder den saa meget lettere i Kisten, som den der er hældende og har et lavere Bret liggende jevnstrøgs med Vand-Brynen, og da den aldrig søger at gaae tilbage, men alt opad, hindres den at gaae ud oventil ved Kistens høie Bret. Den Lax, som ikke falder umiddelbar og lige til i Kistens Bund, opfanges dog ved et sammenslaget plat Bret omtrent af Vidde og Længde som Kistens elv. Samme er fæstet til den paa den Side, hvor Vandfaldet har sin Brede, og stilles saaledes paa Skraas, at al den Lax, som i sit Spring falder derpaa, maae rulde ned i Kisten og blive liggende. Siden gaaer man ud paa de omtalte lange Træer, eller de over samme lagte Fiæle, og henter en Lax efter den anden til sig med en lang Stang forsynet med en Krog i Enden. Her er det fornøieligt at see paa Laxens heftige Strid mod Vandfaldet, da den nu overvinder det, og hopper over, men falder ved det samme i Flaken, nu igien overvindes af Vandets stærke Fald og dumper baglænds ned, dog uden at tabe Mod til at vove et nyt Forsøg. Dette trækker derfor mange Tilskuere hidop fra Drammen og flere Steder, om Sommeren, da de tillige i den hosliggende Dorp Hougsund forlyste sig med at spise af Eger-Lax, som for sin Velsmagenhed staaer i almindelig Reputation.

Foruden denne gamle Indretning, er en nyere i de seneste Aaringer opfunden, som bestaaer af 2 lige-saadanne lange Træer, hvis yderste Ender ere med Jern-Bolte fæstede til en Bierg-Knolde midt i Fossen. Fra denne Hvilepunct udstikkes igien 2 Træer af samme Længde, imellem hvis yderste Ender man har en lige-saadan Flake eller flad Kiste hængende, at den Lax

som undgaaer den første og nærmeste Landet hængende Flake, kan opfanges i denne. Men herved meente Eierne af Døvig's Fiskerie at blive fornærmede, og agtede at lægge Proces an, som og var skeet, hvis de ikke, for at undflye Vidtløftighed, havde solgt deres Ret til Eierne af Hellefoss Fiskeriet, hvilke altsaa nu ere i Bedsiddelse af begge, og have siden gjort endnu flere Indretninger til Laxefiskeriets Forbedring.

Paa hin Side af Hellefoss er og et andet Laxefiskerie, kaldet Mælen. Dette er anlagt ved en Indhuling eller Rende i Bierg Grunden, hvor Vandet ei rinder saa stridigt ned, og er en af Træe-Splindrer dannet Ruse, bred nedentil med en firkantet Aabning, hvor Laxen gaaer ned, men smal oventil, hvor den bliver liggende, som Fiske i en Ruse eller Aal i en Aale-Tene, og det saa meget mere, som den efter sin Art aldrig gaaer tilbage imod Vandfaldet uden baglænd, følgelig ei vel kan benytte sig af Øinene. Dette Fiskerie giver nu omstunder ved Forpagtning hened et halv hundrede Rigsdaler, hvorimod Hellefoss-Fiskeriet indrenter aarlig 5 til 800 Rdlr., dog har begge tilforn givet langt mere, da man ikke fiskede saa meget nedenfor som nu. Ved dem begge beroer det desuden meget derpaa, at Vandet om Sommeren er hverken for meget eller for lidet. De Dage meget Sav-Tømmer og Bielker nedlades igiennem Fossen, gaaer Fiskeriet ikke heller saa vel til, som naar alting er roeligt og stille.

Neden for Fossen fiskes Laxen ligeledes, deels ved Va-Fiske (Vod) om Høsten paa alle de Steder, hvor Grunden er beleilig dertil, og af enhver ved sin Gaard eller Grund, deels og ved Driv-Garn høieste

Sommer. Dette Fiskerie forrettes af 2 Mænd i en Baad, af hvilke den ene roer, den andre fisker. Den, som fisker, holder Garnet i den ene Ende efter et Toug en halv Snees Alen langt, efter Grundens Dybhed, at Garnet kan naae Bunden, hvorimod en Træ-Klods med et lige saadant Toug opholder det i hin Ende. Naar nu først Klodsen og siden Garnet er kastet ud, lader man det tillige med Baaden drive for Strømmen, indtil Træ-Klodsen begynder at bevæge sig op og ned, som viser, at der er kommen Lax i Garnet og minder Fiskeren, at trække Garnet ind. Dette Slags Fiskerie tilstædes dog ikke andre end dem, som ere Eiere af Grunden paa Elvens Sider, ikke heller maae nogen lade sit Garn drive længere ned, end hans Grund strækker sig; er han kommen til Grændserne deraf, maae han altsaa hale sine Garn ind, roe sig op imod Strømmen til det fastsatte Sted, og der begynde at drive paa nye. Beleiligheden til dette Fiskerie er større eller mindre, som Grunden er dybere eller høiere, og da Elvens Grund ofte forandres, kan nogles Driv-Fiskerie forbedres, men andres igien forværres. Ved Præstegaarden var til Ex. i forrige Tider et skjønt Drivfiske, som gav aarlig i Forpagtning 50 til 80 Rdl. men er ved Elvefartens Forandring nu saaledes forringet, at det ikke mere lønner Omkostningen. Alle disse Laxefiskerier indbringe aarlig omtrent 3000 Rdlr., hvoraf dog en stor Deel fortæres i Sognet, det øvrige gaaer til Kiøbstæderne, hvorimod en ligesaa stor Summa nok er tabt formedelst Laxefiskeriets Forringelse, af de Aarsager jeg før har viist.

De andre Fiskerier, som skee i Elven og Vandene med Sætte-Garn, Va (Vod), Ruse og des-

lige, vil jeg ikke opholde mig med, da de overalt ere brugelige og velbekiendte. Derimod bruges i det store og fiskerige Vand Ekern endeel mindre bekiendte, af hvilke jeg kun vil nævne det saa kaldte Katis Fiske, som anlægges i smaa Bugter, og bestaaer deri, at man tvert over saadan en Bugt sætter et Gierde af sammenflettede Riis-Qviste, og gjør en Aabning i Midten af 1 Alens Vidde, der er gjort som en Bøiel, omgiven med smale og bøielige Pinde, hvis Spidser gaae sammen indad, som paa en Aal-Tene. Naar nu Giedden om Foraaret søger op til slige Bugter (som man siger, for at æde af Vand-Græsset,) og gaaer ind i Aabningen, bliver den staaende inden for Gierdet i Bugten, indtil Vandet udtørres om Sommeren, da man kan tage den næsten paa det tørre.

Et eget Sloe eller her saa kaldet Slæde-Fiskerie af Ørret, er og anlagt ved Hagevigen, under et Vandfald omtrent 100 Alen fra Ekern-Vandet. Opgangen til dette Vandfald igiennem Elven er forebygget saaledes, at Ørreten ikke kan tage den lige Vei op, men maae gaae igiennem et andet gandske krumt Løb, hvorimod Vandfaldet eller nedden for samme i en lige Linie er bygget en Rende omtrent 1 Favn bred, som gaaer ned i en Slæde eller af Tømmer sammensat Kiste, som foran har en Aabning for Ørreten at gaae ind, ovenpaa en Luge for at tage den ud, og hvis Stokke ei staae tættere sammen, end at Vandet kan spylle ind og ud. Naar nu Ørreten, som om Høsten er gaaet op til Fossen igiennem den Krumme Gang, begiver sig derfra tilbage, som altid skeer baglænds, trækker Strømmen det meeste af den med sig, ikke igiennem den krumme Gang den gik opad, med igiennem den brede og

lige Rende, der gaaer ind i Kisten, hvor den bliver liggende og tages siden levende ud igiennem Lugen. Derfra føres den i Baller til Grundherren paa Fossesholm, hvor den bevares det hele Aar igiennem i en dertil indrettet Fiske-Kumme.